

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén,
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.

Készítette: Erős Ferenc

Szakmai felelős: Erős Ferenc

2011. január

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

1. hét

Bevezetés

Erős Ferenc

Témák: A pszichológia mint tudomány tudásterületei, nézőpontjai

2. Fő módszerei, szakterületei
3. Elmélet és alkalmazás
4. Hétköznapi (naiv pszichológia), a „vágyak” és „vélekedések” nyelve.
5. Hétköznapi, versus tudományos pszichológia
6. Magyarázat és megértés
7. Empirizmus versus racionalizmus

Szakirodalom

Kötelező:

- Pléh Csaba: *A pszichológia örök témái. Történeti bevezetés a pszichológiába.* Osiris, Bp. 2008. I. fejezet. 15–30.
- Oláh Attila (szerk.) *Pszichológiai alapismeretek.* Bölcsész konzorcium 2006.
<http://mek.niif.hu/05400/05478/05478.pdf> 10–78.

Ajánlott:

- Rita L. Atkinson és mások: *Pszichológia.* Osiris–Századvég, Bp. több kiadás. I. rész.

A pszichológia mint tudomány I.

- **A viselkedés (cselekvés)**
- **Az érzésvilág (affektusok, emóciók)**
- **A megismerés (kognitív folyamatok)** kutatása, törvényszerűségeinek feltárása, a pszichikus folyamatok befolyásolása

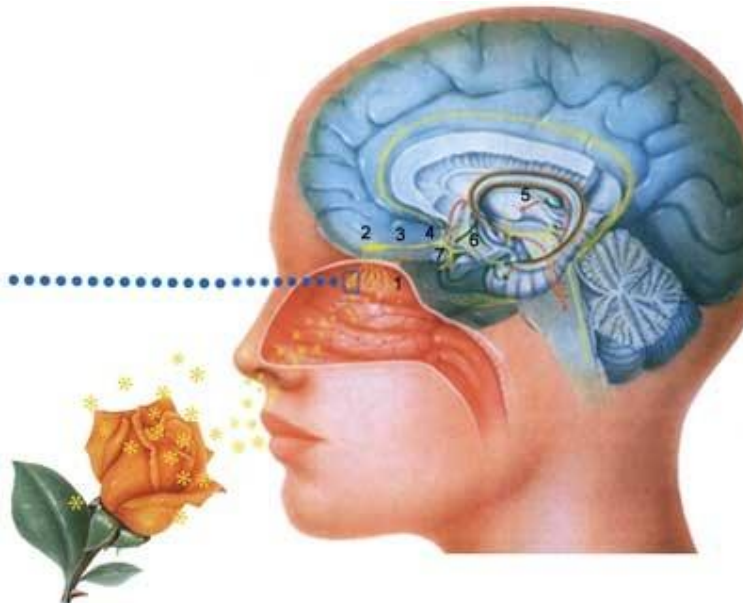
A pszichológia mint tudomány II.

A pszichológia fő tudásterületei

- A fejlődő, alakuló, változó ember (az újszülöttről az aggastyánig)
- A társadalmi hálózatokban, gazdasági és politikai rendszerekben élő, cselekvő ember (*Arisztotelész: zoon politikon*, „társas lény”)
- A beszélő, megismerő, gondolkodó, emlékező, alkotó, kreatív ember
- A lelki zavarban, krízisben szenvedő ember („páciens”)

A pszichológia nézőpontjai I.

- *Biológiai* nézőpont: cselekedeteinket az agyban és az idegrendszerben folyó eseményekhez köti
- *Viselkedéstudományi* (behaviorista) nézőpont: a szervezet külsőleg megfigyelhető tevékenységeire összpontosít (inger – reakció)
- *Kognitív* nézőpont: mentális folyamatokkal foglalkozik (észlelés, emlékezés, gondolkodás, döntéshozatal)
- *Pszichoanalitikus* nézőpont: a tudattalan motívumokra összpontosít
- *Fenomenológiai* nézőpont: szubjektív élményekre, a választási szabadságra, az önmegvalósításra összpontosít

A pszichológia nézőpontjai II.

1. személyű pszichológia: („én”; szubjektum, önmegfigyelés, *introspekció* – belső állapotaink megragadása és kifejezése)
2. személyű pszichológia: („te”; *dialogikus* megközelítés; interszubjektívás)
3. személyű pszichológia: („ő”, a Másik mint objektum, szituáció, külső okság)

Kulcsfogalmak: szubjektum, én, szelf, megértés, empátia, azonosulás

A pszichológia fő módszerei

- Biológiai módszerek (pl. képpalkotó eljárások)
- Korrelációs és statisztikai módszerek
- Sztenderdizált tesztek (kérdőíves és projektív) survey típusú módszerek
- Szisztemikus megfigyelés

- Esettanulmány
- Klinikai, pszichoterépiás kikérdezés, beszélgetés („talking cure”)

Rohrschach-teszt ábrák

Szondi-teszt ábrák

Elmélet és alkalmazás a pszichológiában

Elméleti területek:

- Pszichofiziológia, általános pszichológia
- Fejlődéslélektan
- Személyiségpszichológia
- Szociálpszichológia

Alkalmazások: a nevelés, a gyógyítás, az emberi kapcsolatok, a munka, a vezetés és szervezés, a döntéshozatal világában

Magyarázatok fajtái a pszichológiában

- neurobiológiai (neurokémiai) magyarázat
- evolúciós (genetikai) magyarázat
- szociokulturális magyarázat
- kognitív magyarázat

Példák: agresszivitás, sexualitás (gender), elmebetegség (szkizofrénia)

Magyarázat és megértés

- Oksági szemlélet, pozitivizmus: egyetemes törvényszerűségek – pl. a tanulás törvényei
- Megértés: szövegértelmezés, hermeneutika, történeti, kontextuális összefüggések. Jelentés. Beleélés szerepe. Dilthey megértő pszichológiája, Karl Jaspers egzisztenciális fenomenológiája. Lelki okság és testi okság

Naiv pszichológia

Hiedelmek vagy vélekedések: az ember olyan információhordozó állapotai, amelyek az észlelésből keletkeznek, s a megfelelő kapcsolatban lévő vágyakkal együtt értelmes cselekvésekhez vezetnek.

- Julcsi Párizsban sétálgatott a Champs-Élysée-n. Egyszer csak megállt egy ékszerüzlet előtt, hosszasan nézegette a kirakatot, majd benyitott a boltba.
- Julcsi azt *mesélte*, hogy Párizsban sétálgatott a Champs-Élysée-n. Egyszer csak megállt egy ékszerüzlet előtt, hosszasan nézegette a kirakatot, majd benyitott a boltba.
- Julcsi azt *álmodta*, hogy Párizsban sétálgatott a Champs-Élysée-n. Egyszer csak megállt egy ékszerüzlet előtt, hosszasan nézegette a kirakatot, majd benyitott a boltba.

A naiv pszichológia attitűdjei:

- Szándéktulajdonítás (intencionalitás)
- Antropomorfizálás (állatok és élettelen tárgyak)
- Muzafer Sherif kísérlete a mozgó sematikus ábrákkal

A tudományos pszichológia az intencionális hozzáállás, a népi pszichológia *eredetére* próbál magyarázatot találni.

A kulcs: a MEGISMERÉS

Megismeréstudomány mint a mai pszichológia fő iránya

